

ŻOLTARZ JEZUSÓW

Pieśń Władysława z Gielniowa o incipicie *Jezusa Judasz sprzedał za pieniądze nędzne...* powstała w roku 1488. Autor wzorował się na czeskim utworze *Umučeni našeho Pána milostného*. Pieśń posiada rodowód godzinkowy – w kolejnych zwrotkach poeta zawarł 15 epizodów pasyjnych stanowiących materiał do rozpamiętywania 15 tajemnic godzinek o Męce Pańskiej. Dwie ostatnie zwrotki nawołują wiernych do częstego odmawianie „Jezusowego żoltarza”. To paraliturgiczne nabożeństwo, propagowane szczególnie przez bernardynów, polegało na wspólnym odmówieniu 150 *Zdrowaś Maryjo* i 15 *Ojcie nasz* w trakcie rozważania 15 tajemnic Jezusowej Męki. Jak zauważa Wiesław Wydra, *Żoltarz Jezusów* Gielniowczyka jest w istocie *Żoltarzem Maryjnym*, gdyż „główny ciężar rozważań tajemnicy pasyjnej przesunięty został na nabożeństwo polegające na zmówieniu (lub odśpiewaniu) 150 modlitw *Zdrowaś Maryjo* i 15 *Ojcie nasz*. ... Wykonawca pieśni, odmawiając tyle *Pozdrowień anielskich*, ile jest psalmów, ma jak Maryja współcierpieć z Chrystusem, przejść drogę męki Matki i Syna”. Ukazanie męki Chrystusa z perspektywy współcierpiącej z Nim Maryi oraz podkreślanie jej roli w dziele odkupienia całkowicie odpowiadało duchowości franciszkańskiej.

„Maryjne” fragmenty *Żoltarza* z rękopisu Biblioteki Jagiellońskiej (sygn. akc. 90/51) podają w transkrypcji za: W. Wydra, *Władysław z Gielniowa. Z dziejów średniowiecznej poezji polskiej*, Poznań 1992, s. 269-270.

...

Jezus potem osądzon, Piłat jego sądził,
Od Żydów jest nawiedzony¹, a w tem Piłat zgrzeszył;
Maryja, Matka Boża, tedy się smęciła,
Wzdychała a płakała, a wszystka zemgłała².

Jezus s miasta wywiedzion³, krzyżem uciążony,
A łotrom jest przyłączon, jak robak wzgardzony;
Matka mu zabieżała⁴ chcąc jego oględać,
A gdy jego użrzała, jęła rzewno płakać.

¹ *od Żydów jest nawiedzony* – przez Żydów został namówiony.

² *zemgłała* – zemdląta, ostabła.

³ *wywiedzion* – wyprowadzony.

⁴ *zabieżała* – zabiegła drogę.

Jezusa już krzyżują, patrzy, duszo, pilnie,
Ręce i nogi ranią, krew s ran jego płynie.
Matka, gdy to widziała, na ziemię upadła,
Dla Synaczka miłego rada by umarła.

...

Jezus z krzyża sejmowan w nieszporną godzinę¹,
Maryja piastowała ciało swego Syna;
Ciało maścią mazali Jozef z Nikodemem,
W prześcirałdo uwili, potem w grob włożyli.

Jezusow żółtarz czcicie² i często śpiewajcie,
Maryją pozdrawiajcie, k tej się uciekajcie,
Maryja, przez boleści, ktoreżeś cirpiała,
Oddalaj od nas złości³, daj wieczne radości.

Trzykroć pięćdziesiąt mowcie: „Zdrowa bądź Maryja”,
A jeden pacierz piejcie⁴ za każdym dziesiątkiem⁵.
Pięćnaście rozmyślenia w Bożem umęczeniu⁶
Są do nieba szłapienie⁷, duszne oświecenie⁸.

¹ w *nieszporną godzinę* – w porze niesporów.

² *żółtarz czcicie* – psalterz czytacie.

³ *złości* – zło, grzechy.

⁴ *pacierz piejcie* – *Ojcie nasz* śpiewajcie.

⁵ *za każdym dziesiątkiem* – po każdym dziesiątku *Zdrowaś Maryja*.

⁶ *pięćnaście rozmyślenia w Bożem umęczeniu* – pięćnaście rozmyślań o Bożej Męce.

⁷ *szłapienie* – stopnie.

⁸ *duszne oświecenie* – duchowe oświecenie.